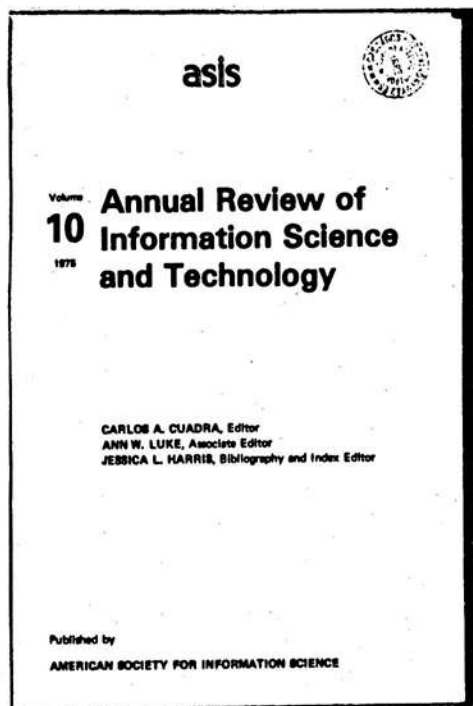

Az informatika 1975. évi szemléje

Annual Review of Information Science and Technology.
Vol. 10. Ed. C. A. Cuadra, A. W. Luke, J. L. Harris.
Washington, 1975, American Society for Information
Science. 476 p.
OMKDK rakt. sz.: F 2014. 10. köt. 1975.

A TMT 1975/10–11. számában ismertettük az ARIST 1973. évi 8. és 1974. évi 9. kötetét. Most a közelmúltban megjelent 10. kötetről adunk rövid tájékoztatást.

Mint az előző években, az 1975. évi kötetben is négy fő témakörre tagolódnak a szemle tanulmányok. A négy fejezet összesen 11 szemlét tartalmaz. Ezek a következők:

I. Információs rendszerek és szolgáltatások tervezése

1. Országos méretű információs szolgáltatások tervezése (A. A. AINES, M. S. DAY)
2. Információs rendszerek tervezési és értékelési metodikája (R. W. SWANSON).

II. Az információs munka alapvető eljárásai, eszközei

3. Bibliográfiai szabványok (H. F. SCHMIERER)
4. Mini-számítógépek alkalmazása a könyvtárakban (K. M. PEARSON, Jr.)
5. Kommunikációs (távközlési) technológia (D. A. DUNN).

III. Különböző alkalmazási területek

6. A könyvtári tevékenységek automatizálása (B. H. ALPER)
7. Gépi úton olvasható adatbázisok előállítása és használata (P. B. SCHIPMA)
8. A számítógép alkalmazása a kiadói tevékenységben (S. W. TERRANT)
9. A nemzetközi szervezetek szerepe az információs munkát érintő együttműködésben (S. ADAMS, J. A. WERDEL).

IV. Speciális témakörök

10. Fejlemények a szerzői jog területén (B. H. WEIL)
11. A technológia-hasznosítás (átadás) problémái, különös tekintettel az információ szerepére, valamint az információhasználat technológiai kérdéseire (CH. W. N. THOMPSON).

A felsorolt témák általában már szerepeltek az ARIST előző kötetekben; új témának számít a bibliográfiai szabványok, valamint a technológia-hasznosítás problémáinak önálló szemlében való feldolgozása.

Az ARIST szerkesztői úgy látják, hogy a legutóbbi 1–2 évben is tovább erősödtek az informatikának azok a fő fejlődési irányai, amelyeket már az előző kötetben is jeleztek a következőkben:

1. tovább szélesedik az a folyamat, hogy az információs intézmények egyre intenzívebb munkakapcsolatokat építenek ki egymással az operatív tevékenységekben;
2. továbbra is érvényesül az az irányzat, hogy országos méretű bibliográfiai hálózatokat és szolgáltatásokat építenek ki,
3. tovább bonyolódnak azok a nem egészen „tisztázott” kapcsolatok, amelyek a kiadók, az adatbázisok előállítói, a könyvtárak és az információs szolgáltató szervezetek között figyelhetők meg;
4. ugyancsak egyre bonyolultabbá válik a kormányzati szervek és a magánszektorhoz tartozó intézmények viszonya az információterjesztés területén.

Megjegyezzük, hogy ezek a trendek elsősorban az USA információs helyzetét és politikáját jellemzik. Az első két trend arra utal, hogy együttműködésen alapuló tervszerűséget próbálnak kialakítani, ami – bizonyos mértékig – ellensúlyozhatja a 3–4. trendben megnyilvánuló zavaró tényezőket.

Az alábbiakban az előzőekben közölt négy fő témacsoport szerint vázoljuk a szerkesztők és a szemleírók által kiemelt fontosabb fejlődési tendenciákat az egyes szakterületeken.

Országos méretű, „nemzeti” tudományos-műszaki információ rendszerek tervezése jelentős fejlődési irányzat, és az információs rendszerfejlesztésnek egyik alapvető tényezője. Csaknem minden fejlett országban érvényesül

lő törekvés, legerősebben talán (a szemleíró szerint) a Szovjetunióban és – az NSZK-ban. Az információk termelésének és fogyasztásának egyre fokozódó mértéke szükségessé teszi a jól koordinált tervezést, ami csak akkor valósítható meg, ha az egyes országok kormányzati szervei mind erősebb irányító befolyást gyakorolnak a tervezéssel összefüggő tevékenységek alakulására.

Az információs rendszerek tervezésére, fejlesztésére, értékelésére alkalmas módszerek kialakítása terén nagyarányú munka folyik, de az eddig alkalmazott *metodikák* nem teljesen megfelelőek az információs rendszerek teljesítményének mérésére. Hiányzik pl. az információ-felhasználók magatartási „mintáinak” mélyebb elemzése és megértése, pedig csak ez adhatna megbízhatóbb alapot a reális értékeléshez.

Megfigyelhető, hogy a tudományos-műszaki információs rendszerek tervezői és fejlesztői kevés érdeklődést mutatnak a vezetési információs rendszerek (*Management Informations Systems – MIS*) iránt, pedig szakismereteiket ezen a rendkívül fontos, és egyre bővülő területen is gyümölcsöztetniük kellene. Továbbra is feltűnő az a „negatív” jelenség, hogy a rendszertervezők nem veszik eléggé tekintetbe mások eredményeit, – az új technológiák hasznosítása az informatikában éppúgy nem kielégítő, mint egyéb szakterületeken!

A hálózati és más együttműködési tevékenységekben rendkívül fontos eszközök a szabványok. A bibliográfiai szabványosításban jelentős munka folyik az érintett nemzeti és nemzetközi szervezetekben (ISO, UNESCO, IFLA stb.), de elég sok átfedés mutatkozik tevékenységükben, ezért nagy mértékben javítani kellene a koordinációt a bibliográfiai szabványok kifejlesztésében, használatában, terjesztésében.

A hardware területen viszonylag új fejlemény a *mini-számítógépek alkalmazása*. Ezeket jórészt adminisztrációs rutin-feladatok ellátására használják, esetenként pedig hálózati rendszerek komponenseiként működnek.

A kommunikációs (távközlési) technikában nem annyira az egyedi alkotóelemek terén, mint inkább a *rendszer szintű fejlesztésben mutatkozik jelentős előrehaladás*, ami összhangban van a számítógépes információs/kommunikációs hálózatok általánosan terjedő fejlődési trendjével. A közeljövőben várható, hogy a számítógépes távközlési eszközöket mind nagyobb mértékben használják az ún. telekonferenciák céljára is.

Az alkalmazások terén tovább folytatódik az erőteljes fejlődés a könyvtári munka automatizálásában. E tekintetben szaporodnak a kooperatív vállalkozások, és bővülnek az *on-line rendszerek és szolgáltatások*. Az előrehaladás fontos feltétele megfelelő vezetési-szervezési elvek és módszerek, valamint pontosabb költségelemzési eljárások kidolgozása.

A számítógépes adatbázisok terén szembetűnő tendencia, hogy ezeket az információkeresésen kívül egyéb célokra, így pl. katalógusok készítésére is felhasználják.

Az adatbázisok fejlődését illetően a szabványosítás fokozása, a szakterületi átfedések kiszűrése, s a használatukra alkalmazott technológiák jobb kihasználása jelenthet fontos lépést az előrehaladásban.

A számítógéppel segített *kiadói-szerkesztői tevékenységek* gyors ütemben fejlődnek, az ezzel összefüggő technológiák egyre inkább terjednek, és erőteljes törekvések mutatkoznak arra, hogy a költségeket lehetőleg csökkentésük. Ennek érdekében kooperatív vállalkozások várhatók a kiadók között az elektronikus kiadói-szerkesztői munkákban, pl. a számítógépes szerkesztőségi központok kialakításában. Ezek lehetővé tennék a szerzők, szakmai bírálók, szerkesztők gazdaságos együttműködését a primer szakirodalom kezelésében, publikálásában.

Gazdasági, politikai, társadalmi, szakmai tényezők egyaránt közrejátszanak abban, hogy a *nemzetközi szervezetek* mind nagyobb szerepet töltenek be az együttműködésen alapuló információ-feldolgozásban és terjesztésben, s általában az információs tevékenységek szervezésében. Az UNESCO/UNISIST program, a KGST NTMIR, NTMIK, a fejlődő országok regionális és egyéb szervezetei is jelzik, hogy a kormányok felismerik az információ alapvető jelentőségét a gazdasági fejlődésben és ez arra utal, hogy a nemzetközi együttműködésnek új korszaka van kialakulóban az információs szektor területén.

A speciális témák közül továbbra is az érdeklődés középpontjában állnak a *szerzői jog* problémái. A könyvtárak és információs szervek növekvő sokszorosítási, terjesztési tevékenysége, a számítógépes információs/kommunikációs rendszerek használata meglehetősen összekuszálta a copyright helyzetet, van olyan szerző, aki a „*copyright démonológiájáról*” beszél. A mutakozó konfliktusok feloldására, csökkentésére új jogi szabályozásra van szükség, de elég nehéz lesz olyan megoldást találni, amely minden érintett felet kielégít.

Az ARIST 10. kötetének utolsó szemléje a technológia–hasznosítás *információs/kommunikációs* problémáival foglalkozik. Ez a problémakör az angol „*technology transfer*” néven közismert, és szoros összefüggésben van az innováció, az adaptációs kutatás és fejlesztés, valamint az új ismeretek és eljárások terjedésének, bevezetésének (diffúziójának) problémáival, folyamataival. Ezekben az információ és kommunikáció rendkívül fontos szerepet játszik, ezért fontos, hogy az informatika mélyebben vizsgálja az idetartozó problémákat, és fokozottabban segítse elő megoldásukat. Mindez természetesen érvényes magára az információ-technológiára is, amelynek változásai nem kis mértékben befolyásolják az információs termékek és szolgáltatások alakulását.

Befejezésül megjegyezzük, hogy az ARIST 10. kötetével az eddigi szerkesztőség újnak adja át a helyét; a Carlos A. CUADRA helyére lépő új szerkesztő Martha E. WILLIAMS lesz.

Györe Pál